וכי **אִי אַתָּה מוֹדֶה** שמכל מקום יש לאסור מחשש **שֶׁמָּא יִבָּקַע הַנּוֹד** לפני שיפריש ממנו את התרומה והמעשרות המעורבים בו, **וְנִמְצָא** השותה ממנו **שׁוֹתֶה טְבָלִים לְמַפְרֵעַ. וְאָמַר לָהֶן** רבי מאיר לתרץ, **לְכִשֶׁיִּבָּקַע** נעיין בדבר לאסרו, כלומר, אף לטענה זו איני חושש, כיון שלא שכיח הדבר שיבקע.

משנה

משנתנו דנה ביום טוב הסמוך לשבת, ורוצה אדם לערב עירוב תחומין לכל אחד מהימים במקום אחר, או שרוצה לערב רק לאחד מהימים. שאם שני הימים שתי קדושות נפרדות הם ואין שביתתם תלויה זה בזה, יכול לעשות כן, אך אם הם קדושה אחת, הרי הם כיום אחד ארוך, ואי אפשר לחלק שביתתם.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, יוֹם טוֹב הַסָּמוּךְ לַשַּׁבָּת, בֵּין אם חל יום טוב **מִלְּפָנֶיהָ** – בערב שבת, **וּבֵין** אם חל **מֵלְאַחֲרֶיהָ** – ביום ראשון, **מְעָרֵב** הרוצה לצאת מתחום עירו ביום הראשון למזרח וביום השני **אָדָם** למערב **שְׁנֵי עֵירוּבִין**, על ידי הנחת פת בערב היום הראשון בשני המקומות, **וְאוֹמֵר, עֵירוּבִי** שאני מניח במזרח, יקנה לי שביתה **בָּרִאשׁוֹן** – ליום הראשון **לַמַּזְרָח, וּבַשֵּׁנִי** – ועירובי שאני מניח במערב יקנה לי שביתה בבין השמשות של היום השני **לַמַּעֲרָב.** ואם רוצה לצאת ביום הראשון למערב ובשני למזרח, אומר, **בָּרִאשׁוֹן** – העירוב שאני מניח במערב יקנה לי שביתה ליום הראשון **לַמַּעֲרָב, וּבַשֵּׁנִי** – והעירוב שאני מניח במזרח יקנה לי שביתה בבין השמשות של היום השני **לַמַּזְרָח.**

ואם רוצה לצאת מתחום העיר ביום הראשון, וביום השני לקנות שביתה בעירו ולילך אלפיים אמה לכל רוחות העיר, אומר, **עֵירוּבִי** יקנה לי שביתה רק **בָּרִאשׁוֹן, וּבַשֵּׁנִי** אהיה **כִּבְנֵי עֲיָרִי.** ואם רוצה לצאת רק ביום השני, אומר, **עֵירוּבִי** יקנה לי שביתה **בַּשֵּׁנִי** – בבין השמשות של היום השני, **וּבָרִאשׁוֹן** אהיה **כִּבְנֵי עֲיָרִי.** וסובר רבי אליעזר, ששני הימים שתי קדושות הם ואין עירובו הראשון קונה ליום השני, ולכן יכול לקבוע שביתתו ביום השני במקום אחר.

וַחֲכָמִים חולקים **וְאוֹמְרִים, אוֹ מְעָרֵב** לשני הימים **לְרוּחַ אַחַת** – לאותו צד, **אוֹ אֵינוֹ מְעָרֵב כָּל עִיקָּר, אוֹ מְעָרֵב לִשְׁנֵי יָמִים** לאותו צד, **אוֹ אֵינוֹ מְעָרֵב כָּל עִיקָּר.**

חכמים מבארים כיצד מערבים כשחל יום טוב בערב שבת: **כֵּיצַד יַעֲשֶׂה, מוֹלִיכוֹ** את העירוב על ידי שליח **בָּרִאשׁוֹן** – בערב היום הראשון [שהוא ערב יום טוב], למקום שרוצה לשבות ביום טוב, **וּמַחְשִׁיךְ עָלָיו** – ושוהה עמו עד שיחשיך ויקדש היום ויקנה שביתתו ליום טוב, **וְנוֹטְלוֹ** כדי שלא יאבד ולא יוכל לקנות לו שביתה לשבת, **וּבָא** לו לביתו, **וּבַשֵּׁנִי מַחְשִׁיךְ עָלָיו** – וחוזר לשם עם העירוב לפני בין השמשות של היום השני [שהוא שבת], ושוהה עמו עד שיחשיך ויקנה שביתתו לשבת, **וְאוֹכְלוֹ** במקומו, **וּבָא** לו לביתו. ועל ידי שנטל משם את העירוב ביום הראשון ולא אבד, והיה קיים בבין השמשות של שבת, **נִמְצָא מְשַׁתֵּכֵר בַּהֲלִיכָתוֹ** – שהרויח שיכול ללכת בשבת מחוץ לתחום עירו, **וּמְשַׁתֵּכֵר** גם **בְּעֵירוּבוֹ** שאוכלו כיון שלא נאבד.

דין נוסף: **נֶאֱכַל** עירובו **בָּרִאשׁוֹן** אחרי שהחשיך, קנה **עֵירוּבוֹ** שביתתו **לָרִאשׁוֹן, וְאֵין עֵירוּבוֹ לַשֵּׁנִי** – ולא קנה לו ליום השני, כיון שלא היה קיים כשקידש היום השני.

אָמַר לָהֶם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לחכמים, מתוך דבריכם שאם נאכל בראשון לא קנה לשני, נמצא **שמוֹדִים אַתֶּם לִי שֶׁהֵן** [–שני הימים] **שְׁתֵּי קְדוּשׁוֹת,** שאילו היו קדושה אחת, היה עירובו בראשון קונה גם לשני, ואם כן מדוע אתם אומרים שאינו יכול לערב ליום השני לצד אחר.

גמרא

שנינו במשנה, וחכמים אומרים או מערב לרוח אחת או אינו מערב כל עיקר, או מערב לשני ימים או אינו מערב כל עיקר.

הגמרא מבארת את דברי חכמים. מבררת הגמרא: 'מערב **לְרוּחַ אַחַת**' שאמרו חכמים, **מַאי נִיהוּ** – מה פירושו, שמערב לאותה רוח **לִשְׁנֵי הַיָּמִים,** והמשך דבריהם 'מערב **לִשְׁנֵי יָמִים**' **מַאי נִיהוּ** – מה פירושו, שמערב **לְרוּחַ אַחַת** לשני הימים, ואם כן קשה, **הַיְינוּ קַמַּיְיתָא** – סוף דבריהם הם כתחילת דבריהם, ולמה כפלו דבריהם. מתרצת הגמרא: **הָכִי קָאָמְרֵי לֵיהּ רַבָּנָן לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר** – כך כוונת חכמים לטעון כלפי רבי אליעזר, וכי **אִי אַתָּה מוֹדֶה שֶׁאֵין מְעָרְבִין לְיוֹם אֶחָד** [–שבת או יום טוב בפני עצמם] **חֻצְיוֹ לַצָּפוֹן וְחֻצְיוֹ לַדָּרוֹם. אָמַר לָהֶן** רבי אליעזר, **אֲבָל** – אמת, אני מודה. אמרו לו חכמים, **כְּשֵׁם שֶׁאֵין מְעָרְבִין לְיוֹם אֶחָד חֻצְיוֹ לַדָּרוֹם וְחֻצְיוֹ לַצָּפוֹן, כָּךְ אֵין מְעָרְבִין לִשְׁנֵי יָמִים** של שבת ויום טוב הסמוכים זה לזה, **יוֹם אֶחָד לַמִּזְרָח וְיוֹם אֶחָד לַמַּעֲרָב,** משום שחוששים שמא שני הימים הם קדושה אחת ונחשבים כיום אחד. וזהו הביאור בדברי חכמים, שכשם שבאותו יום 'או מערב לרוח אחת או אינו מערב כל עיקר', כך גם בשני ימים 'או מערב לשני ימים [לרוח אחת], או אינו מערב כל עיקר'.

הגמרא מבארת את דעת רבי אליעזר שמחלק בין יום אחד לשני ימים: **וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר** סובר שאינו דומה, **שכן הָתָם,** במערב ליום אחד, **קְדוּשָּׁה אַחַת,** ולכן אי אפשר לערב בחציו השני לצד אחר, אבל **הָכָא,** במערב לשני ימים, **שְׁתֵּי קְדוּשׁוֹת** נפרדות הם, וניתן לשבות יום אחד במזרח ויום אחד במערב.

רבי אליעזר מוכיח לחכמים כשיטתו ששני הימים שתי קדושות הם: **אָמַר לָהֶן רַבִּי אֱלִיעֶזֶר** לחכמים, וכי **אִי אַתֶּם מוֹדִים שֶׁאִם** לא היה לו פת **וְעֵירַב** על ידי שהלך **בְּרַגְלָיו** לסוף אלפיים אמה ושהה שם **בְּבֵין הַשְּׁמָשׁוֹת** של **הַיּוֹם רִאשׁוֹן** וחזר לביתו, **מְעָרֵב בְּרַגְלָיו בְּיוֹם שֵׁנִי** – שצריך לערב שוב וללכת שם עבור היום השני, וכן שאם עירב בפת **וְנֶאֱכַל עֵירוּבוֹ** [–הפת] **בְּיוֹם רִאשׁוֹן, אֵין יוֹצֵא** מחוץ לתחום **עָלָיו** [–מחמתו] **בְּיוֹם שֵׁנִי. אָמְרוּ לוֹ** חכמים, **אֲבָל** – אמת, אנו מודים. אמר להם רבי אליעזר, אם כן, **הָא לְאֵי** – הרי ודאי שגם לדעתכם שני הימים **שְׁתֵּי קְדוּשׁוֹת הֵן,** שאם לא כן, היה עירובו הראשון קונה לשני הימים, ולא היה צריך לערב ליום השני, וכן אם נאכל עירובו ביום הראשון היה יוצא עליו גם ביום השני, ואם כן מדוע אתם אומרים שאי אפשר לקנות שביתה יום אחד במזרח ויום אחד במערב.

הגמרא מיישבת את שיטת חכמים: **וְרַבָּנָן,** שיטתם **מְסַפְּקָא לְהוּ, וְהָכָא לְחוּמְרָא וְהָכָא לְחוּמְרָא** – הם מסופקים אם שני הימים הם קדושה אחת או שתי קדושות, ולכן מצד אחד הם מחמירים שעירובו הראשון לא יקנה ליום השני שמא שתי קדושות הם, ומצד אחר הם מחמירים ומצריכים לערב לשני הימים דווקא לאותו צד, שמא קדושה אחת הם.

חכמים מוכיחים לרבי אליעזר כשיטתם שחוששים שמא שני הימים קדושה אחת הם: **אָמְרוּ לוֹ** חכמים **לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, אִי אַתָּה מוֹדֶה** ביום טוב שחל בערב שבת, **שֶׁאֵין מְעָרְבִין בַּתְּחִילָּה מִיּוֹם טוֹב לַשַּׁבָּת** – שאם לא עירב לשבת מערב יום טוב, אינו יכול לערב ביום טוב עצמו, **אָמַר לָהֶן, אֲבָל** – אמת. אמרו לו חכמים, אם כן, **הָא לְאֵי קְדוּשָּׁה אַחַת הִיא** – הרי ודאי שיש לחשוש שקדושה אחת הם, שהרי משום כך אין מערבין מיום טוב לשבת כשם שאין מערבים בחצי היום אם לא עירב בבין השמשות, ואם כן מדוע אתה מתיר לערב יום אחד למזרח ויום אחד למערב.

הגמרא מיישבת את שיטת רבי אליעזר: **וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר** יתרץ, **הָתָם,** מה שאין מערבין מיום טוב לשבת אין הטעם משום שהם קדושה אחת ונחשבים כיום אחד, אלא **מִשּׁוּם הֲבָנָה** – שאסור להכין מיום טוב לשבת, ולעולם שתי קדושות הם וניתן לחלק שביתתם.

הברייתא שלפנינו מביאה תנאים שנחלקו בדין עירוב תחומין לשבת ויום טוב הסמוכים זה לזה: **תָּנוּ רַבָּנָן, עֵירַב** על ידי שהלך **בְּרַגְלָיו** ושהה במקום שביתתו **בְּבֵין הַשְּׁמָשׁוֹת** של **הַיּוֹם רִאשׁוֹן,** ורוצה לצאת מחוץ לתחום גם ביום השני, **מְעָרֵב בְּרַגְלָיו בְּיוֹם שֵׁנִי** – צריך לחזור ולערב ברגליו ליום השני. ואם עירב בראשון בפת **וְנֶאֱכַל עֵירוּבוֹ בְּיוֹם רִאשׁוֹן** לפני שקידש היום השני, **אֵין יוֹצֵא עָלָיו** – אינו סומך עליו לצאת מחוץ לתחום **בְּיוֹם שֵׁנִי,** משום שאין עירובו שבראשון קונה ליום השני, אלא יש לו אלפיים אמה כבני עירו, שכן שני הימים הם בודאי שתי קדושות, **דִּבְרֵי רַבִּי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר,**

חֲרֵי זֶה חָמָר גַּמָּל – אם נאכל עירובו ביום הראשון, דינו ביום השני כאדם שהוא גם חמר [–מנהיג חמור] וגם גמל [–מנהיג גמל] שצריך לפנות גם לפניו וגם לאחוריו, שאנו מסופקים אם שני הימים קדושה אחת הם והרי הם כיום אחד, וקנה לו העירוב גם ליום השני, ורשאי לילך לצד העירוב יותר מאלפיים אמה, אבל אינו יכול לילך אלפיים אמה לכל רוחות העיר אפילו תוך אלפיים אמה, או ששתי קדושות הם, ולא קנה לו העירוב ליום השני ואינו יכול לילך לצד העירוב יותר מאלפיים אמה, ומקום שביתתו בעירו ורשאי לילך אלפיים אמה לכל רוחות העיר, ומחמת הספק, מותר לו לילך רק אלפיים אמה שבין עירו למקום העירוב, כי ממה נפשך שם מותר לו לילך. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמְרִים, עֵירַב בְּרַגְלָיו בָּרִאשׁוֹן, אֵין מְעָרֵב בְּרַגְלָיו בַּשֵּׁנִי – אין צריך לערב ברגליו ליום השני, משום ששני הימים קדושה אחת הם וכיום אחד אורך, ועירובו הראשון קונה לשני הימים. וכן אם עירב בפת וְנֶאֱכַל עֵירוּבוֹ בְּיוֹם רִאשׁוֹן, יוֹצֵא עָלָיו בְּשֵׁנִי – סומך עליו ללכת אלפיים אמה אף ביום השני.

הגמרא מביאה פסק הלכה בדין שבת ויום טוב אם הם קדושה אחת: אָמַר רַב, הֲלָכָה כְּאַרְבָּעָה זְקֵנִים [–התנאים] חָלְקוּ שיפורטו להלן, וְאַלִּיבָּא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר – שסוברים כדעת רבי אליעזר דְּאָמַר יום טוב ושבת הסמוכים זה לזה שְׁתֵּי קְדוּשׁוֹת הֵן, וְאֵלּוּ הֵן אַרְבָּעָה זְקֵנִים, רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה, וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, וְרַבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה סְתִימְתָאָה. וְאִיכָּא דְּאָמְרִי – ויש אומרים, שֶׁחַד מִינַּיְיהוּ רַבִּי אֶלְעָזָר – אחד מהארבעה הוא רבי אלעזר, וּמַפִּיק – ומוציאים ממנין הארבעה זקנים את רַבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה סְתִימְתָאָה, שלדעתם הוא אינו סובר ששתי קדושות הם.

הגמרא דנה בדעת הארבעה זקנים. מקשה הגמרא: וְהָא רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בַּר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אִיפְּכָא שָׁמְעִינָן לְהוּ – שנינו בברייתא לעיל שסוברים להיפך, ששני הימים קדושה אחת הם, שהרי אמרו עירב ברגליו בראשון אין מערב ברגליו בשני, ואם נאכל עירובו ביום ראשון יוצא עליו בשני. מתרצת הגמרא: אֵיפּוֹךְ – הפוך את הגירסא בברייתא כך, רבן שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומרים, עירב ברגליו בראשון מערב ברגליו בשני, נאכל עירובו בראשון אין יוצא עליו בשני. ולפי זה דעתם ששתי קדושות הם. ושוב מקשה הגמרא: אִי הָכִי הֵיכִי דָּמֵי – אם כך, הרי שיטתם בשיטת רבי שנשנתה בברייתא, ואילו מלשון הברייתא משמע שבאו לחלוק עליו. מתרצת הגמרא: אִימָּא [–אמור], כך יש לגרוס בברייתא, עירב ברגליו ביום ראשון מערב ברגליו ביום שני וכו' דברי רבי, וְכֵן אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וכו' עירב ברגליו בראשון מערב ברגליו בשני, נאכל עירובו בראשון אין יוצא עליו בשני. רבי יהודה אומר וכו'. ועל פי גירסא זו נאמרו דבריהם כהמשך לדברי רבי, וסוברים כמותו.

הגמרא ממשיכה להקשות על דברי רב שמנה ארבעה זקנים. מקשה הגמרא: וְלִיחְשׁוֹב נַמֵּי רַבִּי – מדוע לא מנה רב גם את רבי שסובר בברייתא לעיל ששתי קדושות הם. מתרצת הגמרא: רַבִּי תָּנֵי לַהּ וְלֹא סָבַר לָהּ – רבי רק שנה את שיטת רבי אליעזר, אבל הוא לא סבר כך, ולכן לא מנה רב את שמו. ושוב מקשה הגמרא: רַבָּנַן נַמֵּי תָּנוּ לַהּ וְלֹא סָבְרִי לָהּ – הרי יתכן שגם רבן שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה רק שנו את דעת רבי אליעזר, אך לא סברו כך, ומדוע מנה רב את שמותיהם. מתרצת הגמרא: רַב גְּמָרָא גְּמִיר לַהּ – רב קיבל מרבותיו שרבן שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל ברבי יוחנן בן ברוקה סברו כרבי אליעזר, ורבי לא, ולכן מנה רק אותם.

הגמרא דנה בדברי רב שפסק כרבי אליעזר ששתי קדושות הם. אומרת הגמרא: כִּי נָח נַפְשֵׁיהּ דְּרַב הוּנָא – לאחר פטירתו של רב הונא, עָיֵיל [–נכנס] רַב חִסְדָּא לבית המדרש לְמֵירְמָא דְּרַב אַדְּרַב – כדי להקשות על דברי רב כאן שסותרים את דבריו במקום אחר, וכך הקשה, מִי אָמַר רַב – האם אכן אמר רב הֲלָכָה כְּאַרְבָּעָה זְקֵנִים וְאַלִּיבָּא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּאָמַר שְׁתֵּי קְדוּשׁוֹת הֵן, וְהָא אִיתְּמַר, שַׁבָּת וְיוֹם טוֹב הסמוכים זה לזה, רַב אָמַר, ביצה שנּוֹלְדָה בָּזֶה – בראשון מביניהם, אֲסוּרָה בָּזֶה – בשני, וסבר רב חסדא שטעמו של רב הוא משום ששני הימים קדושה אחת הם ונחשבים כיום אחד, ומשום כך אסורה הביצה ביום השני כשם שאסורה ביום הראשון, ודבריו אלו סותרים את דבריו כאן שהלכה כרבי אליעזר ששתי קדושות הם.

מתרצת הגמרא: אָמַר רַבָּה, לעולם סובר רב ששני הימים שתי קדושות הם, וְהָתָם, הטעם שאסר רב את הביצה ביום השני, מִשּׁוּם איסור הֲכָנָה מיום טוב לשבת, דְּתַנְיָא – כפי ששנינו בברייתא, נאמר (שמות טז ה) לגבי ירידת המן ביום ששי עבור שבת, 'וְהָיָה בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי וְהֵכִינוּ' – ביום הששי יכינו בני ישראל את המן לשבת, ומכאן, שחוֹל מֻכָן לְשַׁבָּת וְחוֹל מֻכָן לְיוֹם טוֹב – דווקא בימות החול מכינים צרכי שבת ויום טוב, שסתם יום ששי הוא יום חול, וְאֵין יוֹם טוֹב מֻכָן לְשַׁבָּת וְאֵין שַׁבָּת מֻכָנָה לְיוֹם טוֹב – אבל אין מכינים ביום טוב צרכי שבת ולא בשבת צרכי יום טוב, וכמו כן צרכי שבת שהוכנו ביום טוב וצרכי יום טוב שהוכנו בשבת, אסורים באכילה. וזהו טעמו של רב שהביצה אסורה ביום השני, שהרי נולדה ביום טוב והוכנה בכך לאכילה, ואסורה בשבת.

אביי מקשה על איסור הכנה שחידש רבה: אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי לרבה, אֶלָּא הָא דְּתַנַּן (לעיל ע"א), כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה המערב לשני ימים של יום טוב ושבת, מוֹלִיכוֹ [–את הפת] בָּרִאשׁוֹן למקום שביתתו, וּמַחְשִׁיךְ עָלָיו, וְנוֹטְלוֹ וְבָא לוֹ לביתו, בַּשֵּׁנִי – בערב היום השני, שהוא יום טוב, מביאו שוב למקום שביתתו, וּמַחְשִׁיךְ עָלָיו כדי לקנות שביתה לשבת וְאוֹכְלוֹ וְבָא לוֹ. ולדבריך קשה, הָא קָא מֻכָן מִיּוֹם טוֹב לְשַׁבָּת – הרי בכך שמערב ביום טוב לשבת, נמצא שיום טוב מכין לשבת, ומדוע מותר.

מתרץ רבה: אָמַר לֵיהּ רַבָּה לאביי, מִי סָבְרַתְּ סוֹף הַיּוֹם קוֹנֶה עֵירוּב – וכי סבור אתה שקנין השביתה של העירוב לשבת חל בסוף היום של ערב שבת שהוא יום טוב ולכן נמצא שיום טוב הכין לשבת, לא כך, אלא תְּחִלַּת הַיּוֹם קוֹנֶה עֵירוּב – קנין השביתה חל בתחילת השבת, וְנמצאת שַׁבָּת מֻכָנָה לְעַצְמָהּ.

הגמרא מקשה על רבה ממשנה במסכת טבול יום (פ"ד מ"ד). שנינו במשנה (שם), שאם יש לאדם חבית מלאה יין של מעשר ראשון שעדיין לא הופרש ממנה תרומת מעשר לכהן, ומילא ממנה כלי המכונה 'לגין' [כלי שהוא גדול מכוס וקטן מחבית], והיה כלי זה טבול יום, כלומר, שהיה טמא ונטבל, ועדיין לא שקעה עליו השמש, ומטמא במגעו תרומה ותרומת מעשר, אך לא מעשר ראשון, ורוצה להפריש את היין שבתוכו לתרומת מעשר על היין שנשאר בחבית, יאמר, היין שבלגין יהיה תרומת מעשר לאחר שתחשך, שבכך נמצא שכשיחול עליו שם תרומת מעשר, הלגין כבר יטהר לגמרי כי תשקע עליו השמש, ולא יטמא את היין שבתוכו. ואם היה זה ערב שבת, אינו יכול לערב עירובי תחומין ביין זה שבלגין [שהופרש לתרומת מעשר לבשתחשך], כי מבעוד יום כשעדיין לא חלה ההפרשה, הוא עדיין אסור בשתיה, ואין מערבין בדבר שאינו ראוי לשתיה.

הגמרא מקשה על רבה שחידש שתחילת היום קונה עירוב. מקשה הגמרא: אֶלָּא מֵעַתָּה – אם כדברי רבה, יַעֲרְבוּ בְּלָגִין – נתיר לערב במעשר ראשון שבלגין טבול יום, שהפריש ממנו תרומת מעשר שתחול לכשתחשך, שהרי תחילת היום של שבת קונה עירוב, ואז כבר חלה ההפרשה והיין מותר לכהן, ומכך ששנינו שאינו יכול לערב בלגין, מוכח שקנין העירוב חל בסוף יום הששי, ולכן אינו מערב בלגין משום שבשעת קנין העירוב אינו ראוי לשתיה. מתרצת הגמרא: לעולם תחילת היום קונה עירוב, והטעם שאין מערבין ביין שבלגין הוא משום דִּבְעֵינַן סְעוּדָה הָרְאוּיָה מִבְּעוֹד יוֹם וְלֵיכָּא – שצריך לערב במזון הראוי מבעוד יום בערב שבת, והיין שבלגין אינו ראוי בערב שבת, כיון שעדיין לא חלה ההפרשה.

הגמרא מקשה על הדין שצריך סעודה הראויה מבעוד יום. מקשה

המשך בעמוד ס

הגמרא: **אֶלָּא** – אם אכן צריך לערב בסעודה הראויה מבעוד יום, **הָא** **דְּתָנַן** (שם), **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר יוֹם טוֹב הַסָּמוּךְ לְשַׁבָּת בֵּין מִלְּפָנֶיהָ וּבֵין מִלְּאַחֲרֶיהָ מְעָרֵב אָדָם אֶחָד שְׁנֵי עֵירוּבִין,** ומניח אחד במרחק אלפיים אמה ממזרח העיר עבור היום הראשון, ואחד אלפיים אמה ממערב העיר עבור היום השני, וקשה, **דְּהָא בְּעִינַן סְעוּדָה הָרְאוּיָה מִבְּעוֹד יוֹם וְלֵיכָּא** – הרי צריך שתהיה הסעודה ראויה מבעוד יום, וכיון שביום הראשון אינו יכול לצאת מהעיר למערב ולהגיע לעירוב של היום השני שהונח שם, אם כן עירובו של היום השני אינו ראוי לו לאכילה בסוף היום הראשון.

מתרצת הגמרא: **מִי סָבְרַתְּ דְּמַנַּח לֵיהּ בְּסוֹף אַלְפַּיִם אַמָּה לְכָאן וּבְסוֹף אַלְפַּיִם אַמָּה לְכָאן** – האם אתה סבור שמדובר שמרחיק את שני העירובין אלפיים אמה משני צידי העיר, **לֹא,** אלא **דְּמַנַּח לֵיהּ בְּסוֹף אֶלֶף אַמָּה לְכָאן וּבְסוֹף אֶלֶף אַמָּה לְכָאן** – מדובר שרוצה להתרחק מהעיר בשני הימים שלושת אלפים אמה, ומרחיק את העירובין מהעיר רק אלף אמה לכל צד ובכך הותר לו לילך אלף אמה עד העירוב, ועוד אלפיים ממקום העירוב, ונמצא שאין בין שני העירובין יותר מאלפיים אמה, ויכול ביום הראשון לילך למקום העירוב השני.

אביי חוזר להקשות על איסור הכנה שחידש רבה. מקשה אביי לרבה: **אֶלָּא** – אם כדבריך שטעמו של רב בדין ביצה שנולדה הוא משום איסור הכנה מיום טוב לשבת, **הָא דְּאָמַר רַב יְהוּדָה,** שבת ויום טוב הסמוכים זה לזה, **וְעֵירַב בְּרַגְלָיו לְיוֹם הָרִאשׁוֹן,** ושב לביתו, ורוצה לצאת מתחום עירו גם ביום השני, **מְעָרַב בְּרַגְלָיו יוֹם שֵׁנִי** – צריך ללכת שוב ביום הראשון כדי לקנות שביתה ליום השני, וכן אם **עֵירַב בְּפַת בְּיוֹם רִאשׁוֹן, מְעָרַב בְּפַת בְּיוֹם שֵׁנִי** – צריך לערב שוב בפת עבור היום השני, **וְהָא קָא מַכְיַן מִיּוֹם טוֹב לְשַׁבָּת** – הרי בהליכתו ביום טוב לצורך קניית שביתה לשבת, הוא מכין מיום טוב לשבת, משום שכשמערב ברגליו עליו לומר 'שביתתי במקומי', ואמירה זו נחשבת כמעשה הכנה, ואם כן מדוע מותר. מתרצת הגמרא: **אָמַר** **לֵיהּ** – תירץ לו רבה, **מִי סָבְרַתְּ דְּאָזִיל וְאָמַר מִידֵּי** – וכי סבור אתה שהוא הולך ביום טוב ואומר משהו, כי לדעתך צריך לומר 'שביתתי במקומי', לא כך, אלא **דְּאָזִיל וְשָׁתִיק וְיָתֵיב** – שהולך ויושב במקום בשתיקה, ובכך קונה שביתתו ואינו צריך לומר דבר, ולכן אין עירובו לשבת נחשב הכנה מיום טוב.

הגמרא מבררת אם דברי רבה שאמר מערב ברגליו בשתיקה נאמרו לדברי הכל. אומרת הגמרא: **כְּמַאן** – כמו מי סובר רבה, **כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי, דְּאָמַר חֻמְצֵי הַפֶּקֶר קוֹנִין שְׁבִיתָה** – שסובר לקמן (מה.) שאדם שישן בדרך בערב שבת וחשכה לו, קנה שביתה במקומו שלא מדעתו אף על פי שלא אמר כלום, כמו חפצי הפקר שקונים שביתה במקומם אף על פי שלא התכוין אדם לקנות להם שביתה ולא אמר כלום, ומוכח שאפשר לערב ברגליו בלי לומר כלום, אבל לדעת חכמים שאין הישן קונה שביתה ואין חפצי הפקר קונים שביתה, נאמר שהמערב ברגליו צריך לומר 'שביתתי במקומי'.

דוחה הגמרא: **אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבָּנָן** – דברי רבה נכונים גם לדעת חכמים, משום **שַׁעַת כָּאן לֹא פְּלִיגִי רַבָּנָן עֲלֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי** – עד כאן לא נחלקו חכמים על רבי יוחנן בן נורי ואמרו שלא קנה שביתה, **אֶלָּא בְּיֵשׁ דְּלֹא מָצֵי אָמַר** – דווקא בישן שאינו יכול לומר, **אֲבָל בְּנִיעוֹר דְּאִי בָּעֵי לְמֵימַר מָצֵי אָמַר** – אבל אדם ער שאם רוצה לומר יכול לומר, **אַף עַל גַּב דְּלֹא אָמַר כְּמַאן דְּאָמַר דָּמֵי** – אף על פי שלא אמר נחשב כאילו אמר, ולכך כאן שמדובר בניעור קונה שביתה אפילו אם אינו אומר 'שביתתי במקומי'.

הגמרא מקשה על רבה שאמר שהמערב ברגליו אינו נחשב מכין מיום טוב לשבת משום ששותק: **אָמַר לֵיהּ רַבָּה בַּר רַב חָנִין לְאַבַּיֵי, אִי הֲוָה שְׁמִיעַ לֵיהּ לְמַר הָא דְּתַנְיָא** – אילו היה רבה יודע ברייתא זו ששנינו בה, **לֹא יְהַלֵּךְ אָדָם** בשבת **לְסוֹף שָׁדֵהוּ** כדי **לֵידַע מַה הִיא צְרִיכָה** אחרי שבת, **כַּיּוֹצֵא בּוֹ**